

HYVIL

**Sosiaalihuollon asumisen
palvelujen järjestäminen -
tietofoorumi 30.10.23**

Vammaisten ihmisten palvelujen näkökulma

Erityisasiantuntija Jaana Viemerö

Vammaisten henkilöiden asumisen järjestäminen

- Asumispalveluja voidaan järjestää sosiaalihuoltolain, vammaispalvelulain ja kehitysvammalain perusteella.
- Sosiaalihuoltolaki on yleislakina palveluja järjestettäessä ensisijainen. Vammaisille henkilöille järjestettävistä asumispalveluista säädetään vammaispalvelulaissa ja kehitysvammalaissa. Näitä erityislakeja sovelletaan, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle soveltuvia sekä hänen etunsa mukaisia palveluja sosiaalihuoltolain perusteella. Vammaispalvelulaki on ensisijainen laki kehitysvammalakiin nähden.
- Hyvinvointialue tekee päätöksen sovellettavasta laista ja siitä, kuinka asuminen käytännössä toteutetaan. Aina on kuitenkin kuultava vammaista henkilöä ja otettava huomioon asiakkaan toiveet, tarpeet ja varmistettava, että henkilön etu toteutuu.

Vammaisten henkilöiden asumisen palvelut

- Hyvinvointialueiden tehtävänä on vammaisten henkilöiden palvelujen järjestäminen. Asiasta on säädetty sosiaalihuoltolaissa ja laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista sekä laissa kehitysvammaisten erityishuollosta.
- Vammaispalvelut täydentävät ensisijaisia palveluja. Ne tulevat kyseeseen silloin, kun henkilö ei saa tarvitsemiaan palveluja muiden lakien nojalla.
- Lähtökohtana on, että henkilöllä on tarpeitaan ja toiveitaan vastaava esteetön ja toimiva asunto. Henkilöä on kuultava asunnon ja palvelujen järjestämisessä.
- Asunto voi olla yksittäinen vuokra- tai omistusasunto tai myös osa rakennuskokonaisuutta, hoivakotia tai palvelukotia. Asunto ei ole huone, vaan asunnoksi katsotaan asukkaan hallussa oleva tila, jossa on asuinhuoneen tai -huoneiden lisäksi keittiö ja wc-tilat.
- Asunnon lisäksi vammaisen henkilö voi tarvita erilaisia palveluita asumisen ja elämisen tueksi. Erityispalveluja on järjestettävä, kun yleiset palvelut eivät ole riittäviä ja sopivia.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen, SHL 21 §.

- **Tuettu asuminen, SHL 21 a** *Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella. Tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä.*
- **Yhteisöllinen asuminen, SHL 21 b** *Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi*

...jatkuu

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen, SHL 21 c

Ympäri vuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen sisältää henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan. Palveluasumista on toteutettava niin, että henkilön yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut.

Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla ei ole mahdollista tai asiakkaan edun mukaista.

Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilön tarpeen mukaan pitkäaikaisesti tai lyhytaikaisesti. Lyhytaikainen palveluasuminen voi olla tilapäistä tai säännöllisesti toistuvaa.

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

- Palveluasuminen kuuluu hyvinvointialueen erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin, eli palveluun on subjektiivinen oikeus henkilöllä, joka täyttää vammaispalvelulaissa ja -asetuksessa asetetut myöntämiskriteerit.
- Hyvinvointialueella on oikeus päättää palveluasumisen järjestämistavasta, mutta vammaisen henkilön mielipiteitä ja toiveita on kuultava.
- Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti (vammaispalveluasetus 11 §)
- Mitään vammaisryhmää ei voida sulkea säännöksen soveltamisen ulkopuolelle, eikä vammaispalvelulaissa ei myöskään ole ikärajoja.

Vammaispalvelulaki

HUOM! Uuden vammaispalvelulain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025. Asumista koskeva säätely tulee uudessa laissa muuttumaan, uusi VPL 675/2023 18 § - 23 §

Vammaisille tarkoitetut palvelut, VPL 8 §

Vammaiselle henkilölle annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja. Näitä palveluja voidaan antaa myös vammaisen henkilön lähiomaiselle tai hänestä huolehtivalle taikka muutoin läheiselle henkilölle.

Hyvinvointialueen on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Hyvinvointialueella ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen eikä henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. (8.7.2022/608)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuntoutusohjauksen ja sopeutumisvalmennuksen sisällöstä sekä kuljetuspalvelujen ja palveluasumisen sisällöstä ja järjestämisestä. (19.12.2008/981)

Vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen sisältö

- Vammaispalveluasetuksen 10 §:n mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle.
- Palveluasuminen voidaan toteuttaa joko vaikeavammaisen henkilön omassa omistus-, vuokra- tai muussa vastaavassa asunnossa tai palvelutalossa, palveluasumisryhmässä tai muussa asumisyksikössä.
- Palveluasumisen mahdollistamiseksi asuntoon voidaan tehdä muutostöitä tai hankkia erilaisia laitteita, kuten turvapuhelin.
- Henkilön on saatava asumisen tueksi riittävästi palveluja ja muuta tukea.

Palveluasumiseen kuuluvien palvelujen toteuttaminen

Palvelut voidaan järjestää muun muassa

- henkilökohtaisena apuna
- kotihoitona
- omaishoidon tuella
- kotisairaanhoidon avulla
- yhdistämällä näitä tukimuotoja ja tarvittaessa luomalla yksilöllisiä palveluratkaisuja.

Kehitysvammalain perusteella järjestetty asuminen, Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 2 §

Erityishuoltoon kuuluvia palveluksia ovat, sen mukaan kuin asetuksella tai tämän lain nojalla muutoin säädetään tai määrätään:

- 1) tutkimus, joka käsittää erityishuollon yksilöllisen suunnittelun ja toteuttamisen edellyttämät lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset selvitykset sekä soveltuvuuskokeet;*
- 2) terveydenhuolto;*
- 3) tarpeellinen ohjaus, kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus; (30.12.1996/1369)*
- 4) työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta; (13.1.1984/26)*
- 5) henkilökohtaisten apuneuvojen ja apuvälineiden järjestäminen;*
- 6) yksilöllinen hoito ja muu huolenpito;*
- 7) henkilön aviopuolison, vanhempien ja muiden perheenjäsenten, muun huoltajan tai hänelle muuten läheisen henkilön ohjaus ja neuvonta;*
- 8) tiedotustoiminnan harjoittaminen erityishuoltopalveluksista;*
- 9) kehityshäiriöiden ehkäisy; sekä*
- 10) muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta.*

Kunta voi tuottaa 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua yksilöllistä hoitoa ja muuta huolenpitoa siltä osin kuin se on hyvinvointialueen ja kunnan tehtäväkokonaisuuksien toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. (20.12.2022/1166)

Asumisen järjestäminen kehitysvammalain perusteella

- Asumispalvelut on järjestettävä myös kehitysvammaiselle henkilölle vammaispalvelulain mukaisena palveluasumisena, mikäli hän täyttää palvelun myöntämisen edellytykset.
- Jos muiden lakien mukaiset palvelut eivät ole riittäviä ja sopivia kehitysvammaiselle henkilölle, hänen asumispalvelunsa on järjestettävä erityishuoltona kehitysvammalain 2 pykälän 4 kohdan perusteella. Laissa puhutaan asumisen järjestämisestä.
- Asumisen järjestämisen sisältöä ei ole juuri säännelty kehitysvammalaissa. Laissa on kuitenkin mainittu laitoshoidon viimesijaisuuden periaate. Lakiin on myös lisätty itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevat säännökset, jotka ovat velvoittavia.
- YK:n vammaissopimus ohjaa myös palveluiden järjestämistä kehitysvammalain perusteella. Itsemääräämisoikeus ja osallisuus on oltava lähtökohtana palveluja järjestettäessä.

Uusi vammaispalvelulaki 675/2023

18 § - 23 §

Uusi vammaispalvelulaki siirrettiin tulemaan voimaan 1.1.2025. Se sisältää asumista koskevat pykälät 18 § - 23 §.

- 18 § Asumisen tuki
- 19 § Lapsen asumisen tuki
- 20 § Lapsen mielipiteen selvittäminen päätettäessä lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolella
- 22 § Esteettömän asumisen tuki
- 23 § Esteettömän asumisen tuen toteuttaminen

Tulevaisuudessa

Hallitusohjelman kirjaukset

- *Monipuolistetaan asumispalvelujen valikoimaa, jotta se vastaisi paremmin vammaisten henkilöiden yksilöllisiin tarpeisiin. Selvitetään vammaispalveluihin soveltuvan teknologian käyttömahdollisuuksia hyödyntäen iäkkäiden henkilöiden palveluita koskevissa hankkeissa saatuja kokemuksia” (s. 30)*
- *”Arvioidaan vammaispalveluiden henkilöstörakennetta yhdessä muiden sosiaali- ja terveyden huollon henkilöstön riittävyttä ja saatavuutta parantavien toimenpiteiden kanssa” (s. 30)*
- *”Oikea-aikaiset ja riittävät kotihoidon palvelut, palvelu- ja yhteisöllinen asuminen sekä ympärivuorokautiset hoivapalvelut tulee varmistaa yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Ikääntyvien perhehoitoa lisätään. Varmistetaan yhteisöllisen asumisen lainsäädännön yhteensopivuus muun sääntelyn kanssa. Selkeytetään yhteisöllisen asumisen määritelmä, varmistetaan yhteisöllisen asumisen lainsäädäntö muun sääntelyn kanssa ja varmistetaan pelastus- ja valvontaviranomaisten yhtenäiset tulkintakäytännöt yhteisöllisen asumisen säädännöstä” (s. 31).*

jaana.viemero@hyvil.fi

HY VI
NVOI NTIA
LUEYHTIÖVÄ
LF **HYVIL** ÄR
DSOMRÅD
ESBOLA
GET

www.hyvil.fi